

VẬN DỤNG GIÁ TRỊ NHÂN VĂN QUÂN SỰ CỦA NGUYỄN TRÃI TRONG GIÁO DỤC NHÂN CÁCH CỦA THANH NIÊN QUÂN ĐỘI HIỆN NAY

Vũ Quốc Huy, Lê Đình Văn
Trường Sĩ quan Chính trị, Bộ Quốc phòng

Tóm tắt: Nguyễn Trãi không chỉ là một nhà hoạt động chính trị, quân sự và ngoại giao lỗi lạc, mà còn là một nhà tư tưởng kiệt xuất, để lại di sản tinh thần vô giá cho hậu thế. Giá trị nhân văn quân sự là một đặc sắc trong tư tưởng quân sự của Nguyễn Trãi, giúp nghĩa quân Lam Sơn đánh bại quân Minh. Giá trị nhân văn quân sự trong tư tưởng của Nguyễn Trãi là kim chỉ nam trong giáo dục nhân cách, đặc biệt đối với lực lượng thanh niên Quân đội hiện nay.

Từ khóa: Giá trị; nhân văn quân sự; Nguyễn Trãi; nhân cách; thanh niên Quân đội.

APPLYING NGUYEN TRAI'S MILITARY HUMANITIES VALUES IN CHARACTER EDUCATION OF CURRENT MILITARY YOUTH

Vu Quoc Huy, Le Dinh Van
Political Officer School, Ministry of National Defense

Abstract: Nguyen Trai was not only an outstanding political, military and diplomatic activist, but also an outstanding thinker, leaving an invaluable spiritual legacy for posterity. The value of military humanity is a unique feature in Nguyen Trai's military thought, helping the Lam Son insurgents defeat the Ming army. The value of military humanity in Nguyen Trai's thought is a guideline in personality education, especially for the current Army youth force.

Keywords: Value; military humanity; Nguyen Trai; personality; Army youth.

Nhận bài: 23/01/2025

Phản biện: 23/02/2025

Duyệt đăng: 26/02/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Lịch sử dân tộc Việt Nam ghi dấu nhiều bậc vĩ nhân, trong đó, Nguyễn Trãi không chỉ là một nhà quân sự kiệt xuất, ông không chỉ hoạch định chiến lược quân sự sắc bén giúp nghĩa quân Lam Sơn đánh bại quân Minh, mà còn đề cao tư tưởng nhân nghĩa, dùng đạo đức và lòng nhân ái để củng cố sức mạnh dân tộc. Giá trị nhân văn quân sự (NVQS) trong tư tưởng của Nguyễn Trãi không chỉ mang ý nghĩa chiến lược trong lịch sử, mà còn là kim chỉ nam trong giáo dục nhân cách, đặc biệt đối với lực lượng thanh niên Quân đội (TNQĐ) hiện nay.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Giá trị nhân văn quân sự trong tư tưởng của Nguyễn Trãi

Trong lịch sử dân tộc, Nguyễn Trãi là một nhà hoạt động chính trị, quân sự và ngoại giao lỗi lạc, nhưng trước hết và bao trùm ông là nhà tư tưởng. Tư tưởng xuyên suốt và chi phối toàn bộ hoạt động của Nguyễn Trãi là tư tưởng “nhân nghĩa”, “đại nghĩa”, “chí nhân”. Trên nền tảng tư tưởng “nhân nghĩa” ấy, tư tưởng quân sự của ông gồm hệ thống tri thức toàn diện và sâu sắc, phương pháp xem xét thời cuộc, phân tích cục diện chiến tranh có tính biện chứng, khoa học. Đóng góp to lớn của Nguyễn Trãi đối với cuộc khởi nghĩa Lam Sơn là đã giúp Lê Lợi xây dựng và thực hiện một đường lối đấu tranh tổng hợp, toàn diện, trên các mặt: đánh bằng quân sự, đánh bằng sức mạnh của

quần chúng nổi dậy, thu đất giành dân, phá chính quyền địch, lập chính quyền ta và đặc biệt là giá trị NVQS. Giá trị NVQS là một đặc sắc trong tư tưởng quân sự của Nguyễn Trãi và được thể hiện rõ nét trên những nội dung cơ bản sau:

Thứ nhất, nhân nghĩa trong chiến tranh. Nguyễn Trãi nhấn mạnh “đem đại nghĩa để thắng hung tàn, lấy chí nhân để thay cường bạo”. Đây không chỉ là triết lý chiến tranh mà còn là kim chỉ nam trong việc xây dựng đạo đức quân nhân. Quan điểm này thể hiện tư tưởng nhân văn sâu sắc, khi ông khẳng định chiến tranh chính nghĩa không nhằm mục đích chinh phục hay thôn tính mà là để bảo vệ độc lập dân tộc, mang lại hòa bình lâu dài cho nhân dân. Điều này được thể hiện rõ trong “Bình Ngô đại cáo”, khi ông lên án tội ác của quân Minh và khẳng định tính chính nghĩa của cuộc kháng chiến. Chúng ta xây dựng lực lượng quân sự là để tự vệ chứ không đi xâm lược, không dùng vũ lực trong giải quyết tranh chấp. Các cuộc chiến tranh chúng ta phải tiến hành là vì kẻ thù muốn cướp nước ta, nô dịch nhân dân ta. Do đó, hoạt động quân sự của chúng ta là chính nghĩa, đối lập với sự xâm lược, nô dịch của bè lũ cướp nước. Sự đối lập này cũng cho thấy chỉ có mục đích quân sự chính nghĩa, tự vệ mới có giá trị nhân văn, còn ngược lại là phản nhân văn.

Thứ hai, tư tưởng dựa vào dân. Nguyễn Trãi đề cao sức mạnh của nhân dân trong kháng chiến,

nhấn mạnh vai trò của “thể trận lòng dân”. Nguyễn Trãi cho rằng, chiến thắng của một quốc gia không chỉ dựa vào quân đội tinh nhuệ mà còn nhờ sự ủng hộ của nhân dân. Ông coi nhân dân là cội nguồn sức mạnh của đất nước, là lực lượng nòng cốt trong kháng chiến. Trong các thư gửi tướng lĩnh và quan lại nhà Minh, Nguyễn Trãi luôn nhấn mạnh chính nghĩa thuộc về Đại Việt, bởi vì nhân dân ủng hộ và đoàn kết chống lại kẻ thù. giá trị này đề cao vai trò, vị trí, sức mạnh của con người, quần chúng nhân dân trong tính quyết định với các nhân tố khác của chiến tranh. Đó còn là quý trọng tính mạng, xương máu của người cầm súng, của nhân dân. Chiến tranh là có hy sinh, nhưng Nguyễn Trãi luôn phải tính toán giành thắng lợi với sự tổn thất ít người, ít của nhất. Đến khi giành thắng lợi, tù binh, hàng binh cũng được đối xử nhân đạo cho trở về quê hương, thậm chí còn cấp lương thực, phương tiện về nước.

Thứ ba, tinh thần tự cường, tự chủ. Nguyễn Trãi luôn đề cao ý thức độc lập, tự chủ của dân tộc, không chịu khuất phục trước bất kỳ thế lực ngoại xâm nào. Ông nhấn mạnh rằng, nước Đại Việt có nền văn hiến lâu đời, có lãnh thổ riêng biệt và không thể bị đồng hóa. Quan điểm này được thể hiện rõ qua các tác phẩm như “Dư địa chí” và “Bình Ngô đại cáo”. Chính tinh thần tự cường này đã tạo nên sức mạnh nội tại cho dân tộc, giúp quân và dân ta vượt qua muôn vàn khó khăn trong cuộc kháng chiến chống quân Minh. Tư tưởng nhân nghĩa của Nguyễn Trãi còn thể hiện rõ mong muốn xây dựng một đất nước thái bình, bên trên có vua thánh tôi hiền, bên dưới không còn tiếng gịan oán sâu, đất nước phồn vinh, hạnh phúc, hòa thuận, yên vui: “Thánh tâm dục dữ dân hựu túc/ Văn trị chung tu chí thái bình”.

Thứ tư, kỷ luật và đoàn kết. Trong công cuộc chống giặc Minh, Nguyễn Trãi đề cao sự đoàn kết quân - dân, kỷ luật quân đội và tinh thần chiến đấu hy sinh vì đại nghĩa. Nguyễn Trãi hiểu rõ rằng, kỷ luật là yếu tố then chốt trong việc xây dựng một đội quân hùng mạnh. Chính nhờ sự thống nhất trong hàng ngũ, kết hợp với lòng dân, nghĩa quân Lam Sơn đã giành chiến thắng trước một đội quân hùng mạnh hơn nhiều lần. Ông cũng nhấn mạnh tinh thần đoàn kết không chỉ trong quân đội, mà còn giữa các tầng lớp nhân dân, bởi chỉ có đoàn kết mới tạo nên sức mạnh tổng hợp đánh bại kẻ thù. Dân tộc ta tiến hành những cuộc chiến tranh tự vệ, bảo vệ Tổ quốc, bảo vệ hòa bình nên được nhân dân đồng tình ủng hộ. Sức mạnh đoàn kết của nhân dân là sức mạnh vô địch mà không thứ

vũ khí, bom đạn nào chiến thắng được. Ngược lại, vì tiến hành chiến tranh phi nghĩa nên kẻ thù không được nhân dân ủng hộ, dư luận quốc tế phản đối, ngay cả trong hàng ngũ của họ cũng có nhiều người phản đối thậm chí đứng về phía nhân dân ta, cùng đồng cam cộng khổ chống lại chiến tranh phi nghĩa.

2.2. Giải pháp vận dụng giá trị nhân văn quân sự của Nguyễn Trãi trong giáo dục nhân cách thanh niên Quân đội hiện nay

Thanh niên Quân đội là một bộ phận quan trọng của thanh niên cả nước, là lực lượng nòng cốt, đi đầu trong sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Giáo dục nhân cách TNQĐ là quá trình tự giác, tuân theo những quy luật của hoạt động giáo dục - đào tạo, huấn luyện trong thực tiễn của hoạt động quân sự. Sự phát triển nhân cách TNQĐ diễn ra theo những con đường và phương thức rất đa dạng mà trước hết và chủ yếu là sự kế thừa những giá trị trong lịch sử, trong đó, giá trị NVQS của Nguyễn Trãi đóng vai trò rất quan trọng. Để vận dụng giá trị NVQS của Nguyễn Trãi trong giáo dục nhân cách TNQĐ hiện nay, cần tập trung thực hiện có hiệu quả một số giải pháp cơ bản sau đây:

Một là, tăng cường giáo dục làm cho TNQĐ nhận thức rõ ý nghĩa to lớn, vai trò quan trọng và những đặc trưng cơ bản của phẩm chất “Bộ đội Cụ Hồ” thời kỳ mới. Nội dung tuyên truyền, giáo dục cần sâu rộng, toàn diện, song phải có trọng tâm, trọng điểm; trong đó, tập trung vào các nghị quyết, chỉ thị của Bộ Chính trị, Ban Bí thư, Quân ủy Trung ương, Bộ Quốc phòng về chuẩn mực đạo đức của người quân nhân cách mạng, người cán bộ, đảng viên trong thời kỳ mới. Đặc biệt, phải làm cho TNQĐ nắm vững những đặc trưng cơ bản của phẩm chất “Bộ đội Cụ Hồ”, như: có bản lĩnh chính trị vững vàng, động cơ trong sáng, trách nhiệm cao; có đạo đức, lối sống trong sạch lành mạnh; có văn hóa, tri thức khoa học, trình độ quân sự, năng lực, phương pháp, tác phong công tác và sức khỏe tốt đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ; thực hành dân chủ, kỷ luật tự giác, nghiêm minh; tích cực chăm lo xây dựng đoàn kết nội bộ tốt, tôn trọng, giúp đỡ lẫn nhau, gắn bó máu thịt với nhân dân, có tinh thần quốc tế trong sáng,... Cùng với đó, các cơ quan, đơn vị cần vận dụng linh hoạt, sáng tạo các hình thức, biện pháp tuyên truyền, giáo dục, bảo đảm phù hợp với từng đối tượng, hoàn cảnh cụ thể, như: sinh hoạt, học tập, trao đổi, tọa đàm, diễn đàn thanh niên, sân khấu hóa, phát trên hệ thống truyền thanh nội bộ, qua các phương

tiền truyền thông đại chúng,...

Hai là, tăng cường xây dựng và củng cố tình đồng chí, đồng đội. Cấp ủy, chỉ huy các cấp trong toàn quân cần nhận thức sâu sắc, tập trung lãnh đạo, chỉ đạo, triển khai xây dựng, củng cố và phát triển tình đồng chí, đồng đội; xây dựng bầu không khí dân chủ, lành mạnh, tốt đẹp trong cơ quan, đơn vị; cán bộ, chiến sĩ luôn tôn trọng, tin tưởng, yêu thương, giúp đỡ lẫn nhau như anh em ruột thịt. Thường xuyên phát huy và lan tỏa truyền thống: “nhường cơm, sẻ áo”, “sống chết có nhau”, “đồng cam, cộng khổ” trên tinh thần yêu giai cấp,... có như vậy, “lúc lâm trận mới sẵn sàng xả thân vì đồng đội”, bảo đảm “còn người còn trận địa”,... Xây dựng, củng cố tình đồng chí, đồng đội trên tinh thần trung thực, thẳng thắn, chân tình, tôn trọng quyền tự do của mỗi cá nhân theo quy định của Hiến pháp, pháp luật, điều lệnh, điều lệ Quân đội và quy định của cơ quan, đơn vị. Để tạo thành phong trào rộng khắp, mỗi cán bộ, đảng viên phải gương mẫu đi đầu trong học tập, rèn luyện và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, trên tinh thần “7 dám”; thấy đúng phải bảo vệ, thấy sai phải thẳng thắn đấu tranh; mọi hành động đều xuất phát từ lợi ích của tập thể, không vụ lợi cá nhân; công tâm trong xử lý công việc; giải quyết hài hòa các mối quan hệ, giữ gìn sự đoàn kết, thống nhất; thường xuyên sâu sát, gần gũi, tôn trọng, đồng cam cộng khổ với chiến sĩ, không phân biệt cấp bậc, chức vụ.

Ba là, xây dựng cho TNQĐ có ý thức tổ chức kỷ luật tự giác, nghiêm minh. Xây dựng cho TNQĐ có ý thức tự giác cao trong chấp hành pháp luật, kỷ luật; bởi nếu thực hiện tốt, các cơ quan, đơn vị sẽ tạo thành một khối thống nhất về ý chí và hành động, có nền nếp chính quy, lối sống văn hóa, sẵn sàng nhận và hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ. Cấp ủy, chỉ huy, chính ủy, chính trị viên các cấp cần duy trì nghiêm nền nếp, chế độ trong ngày, trong tuần, thực hiện “giờ nào, việc đấy”; nắm và quản lý chặt chẽ tình hình tư tưởng, các mối quan hệ xã

hội của TNQĐ ở mọi lúc, mọi nơi, nhất là trong ngày nghỉ, giờ nghỉ. Cùng với đề cao tính kỷ luật nghiêm minh, cấp ủy, chỉ huy các cấp phải phát huy tinh thần dân chủ; thực hiện “quân lệnh như sơn”, song cũng phải thấu tình, đạt lý. Tập trung xây dựng cho đội ngũ cán bộ quản lý có phương pháp làm việc khoa học, tính kế hoạch, sâu sát, cụ thể, tỉ mỉ, thực sự là tấm gương sáng để cấp dưới noi theo. Giáo dục, rèn luyện cho TNQĐ có bản lĩnh vững vàng, ý chí sắt đá, tác phong khắt khe, nghiêm túc, có kiến thức, bản lĩnh và kỹ năng xử lý các tình huống; có sức chịu đựng khó khăn, gian khổ, sẵn sàng nhận và hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ được giao.

Bốn là, tăng cường củng cố mối quan hệ gắn bó với nhân dân. Các cơ quan, đơn vị cần giáo dục, rèn luyện và xây dựng cho TNQĐ có phong cách, lễ tiết, tác phong chuẩn mực; thực sự là người quân nhân có văn hóa, biết kính trọng người già, yêu mến trẻ em và tôn trọng phụ nữ; sẵn sàng chấp nhận hy sinh, chịu đựng khó khăn, gian khổ để bảo vệ tính mạng, tài sản của nhân dân, mang lại cuộc sống bình yên, hạnh phúc cho nhân dân; phải tận hiếu với nhân dân. Khi thực hiện nhiệm vụ, tiếp xúc với nhân dân, phải thực hiện nghiêm 10 lời thề danh dự và 12 điều kỷ luật; tôn trọng quyền tự do tôn giáo, tín ngưỡng của nhân dân, không gây phiền hà, những nhiễu, ức hiếp nhân dân,...

III. KẾT LUẬN

Giá trị NVQS của Nguyễn Trãi soi sáng cho con đường xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Những tư tưởng sâu sắc về nhân nghĩa, đoàn kết quân - dân, tinh thần tự cường và kỷ luật quân đội mà ông để lại vẫn còn nguyên giá trị trong công tác giáo dục nhân cách cho TNQĐ hiện nay. Đây là nền tảng giúp TNQĐ có bản lĩnh chính trị vững vàng, phẩm chất đạo đức tốt, sẵn sàng nhận và hoàn thành xuất sắc mọi nhiệm vụ được giao, bảo vệ vững chắc nền độc lập, chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ của Tổ quốc trong kỷ nguyên mới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Viện Sử học (2018), *Nguyễn Trãi toàn tập*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
 Hà Thành (2017), *Nghệ thuật “tâm công” trong tư tưởng Quân sự của Nguyễn Trãi*, Tạp chí Quốc phòng toàn dân điện tử, <http://tapchiquptd.vn/vi/lich-su-quan-su-viet-nam/nghe-thuat-tam-cong-trong-tu-tuong-quan-su-cua-nguyen-trai/10633.html>, đăng ngày 26/9/2017.
 Đoàn Thị Ngân (2023), *Giá trị nhân văn trong tư tưởng của Nguyễn Trãi*, Luận án Tiến sĩ Triết học, Thành phố Hồ Chí Minh.